

TAIPALSAARI

Talousarvio ja –suunnitelma 2026–2028

Lähtötiedot ja laadintaohjeet

Khall. 15.9.2025 / 177 §

Sisällys

Johdanto	2
Talousarvion laadinnan taloudelliset perusteet	2
Toimintaympäristö ja siinä tapahtuvat muutokset	2
Talousarvion rakenne ja sitovuus	2
Käyttötalousosa	2
Tuloslaskelmaosa	3
Rahoitusosa	3
Investointiosa	3
Toimialan talousarvioesityksen sisältö	4
Toiminnan tarkoitus, toiminnalliset muutokset ja toiminnan painopistealueet vuosina 2025 - 2027	4
Valtuustoon nähden sitovat toiminnalliset tavoitteet	4
Käyttötalouden tehtäväaluekohtaiset määrärahat ja tuloarviot	4
Toimialan investointiesitykset	5
Tytäryhteisöt	5
Riskienhallinta	5
LASKENTAOHJEET JA SÄÄNNÖT	5
Toimialojen käyttötalous	5
Henkilöstökulut ja henkilösivukulut	5
Verotulot ja valtionosuudet	5
Rahoitustuotot ja -kulut	6
Suunnittelukehys	7
AIKATAULU	8

Johdanto

Toimielimet valmistelevat talousarvio- ja -suunnitelmaehdotuksensa kunnanhallituksen antamien kehysten ja ohjeiden pohjalta. Kunnan taloushallinto yhdistelee toimielinten ehdotukset talousarvioksi ja -suunnitelmaksi.

Kunnan talousarvion tasapainotukseen vaikuttavat olennaisesti ratkaisut, jotka valtion budjetissa tehdään mm. kuntien valtionosuuksista ja verotuksesta.

Talousarvion laadinnan taloudelliset perusteet

Toimintaympäristö ja siinä tapahtuvat muutokset

Taipalsaaren kunnan taloudellinen tilanne

Tilikauden lopussa 31.12.2020 ylijäämä johti tilanteeseen, missä vanhat alijäämät tulivat kate-
tuiksi. Tilikauden 2024 jälkeen ylijäämää kunnan taseessa (31.12.2024) oli ylijäämän kirjauksen
jälkeen 4.077.227,81.

Puolivuotiskauden 2025 alijäämä oli -404.671 euroa. Talousarvio on vuodelle 2025 28.218 eu-
roa ylijäämäinen jälkeen. Huomionarvoista on, että verotuloennustekehikko ennakoi n.
178.000 euroa talousarviota pienempää verotulokertymää.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuus on 371.000 euroa budjetoitua pienempi vuonna 2025.
Valtionosuuden ennakoidaan pienenevän vielä vuodelle 2026. Ennakkotietojen mukaan se olisi
2.439.000 euroa.

Kuntastrategia

Kuntastrategiassa valtuusto päättää kunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoit-
teista. Taipalsaaren kuntastrategia on hyväksytty helmikuussa 2022.

Kuntastrategian painopisteet: kaiken ikäiset samassa veneessä, luonto ja tasapainoinen talous
ovat painopisteet, joiden ympärille talousarvio 2026 ja taloussuunnitelma 2027 - 2028 tulee
rakentaa. Kuntastrategiaa päivitetään loppuvuonna 2025, koska valtuustokausi on vaihtunut.

Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edelly-
tykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan.

Strategiset kärkihankkeet ja -investoinnit on nimetty strategiaan.

Talousarvion rakenne ja sitovuus

Käyttötalousosa

Kuntalain mukaan talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät
määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan.

Talousarvion hyväksymisen yhteydessä päätetään sitovuustasosta. Valtuustoon nähden sitovat
erät talousarviossa korostetaan ja niistä tulee maininta talousarvion perusteluteksteihin.

Talousarvioon (käyttötalous ja investoinnit) otetaan sitovina erinä tehtäväaluekohtaiset sisäiset + ulkoiset toimintakulut toimintakatteen nettomääräraha-periaatteella ja vastaavasti ulkoiset + sisäiset toimintatuotot tuloarviona siten, että sitovuus on toimintakatteen nettomääräraha-periaatteella. **Käytetään sitovuustasona toimintakatetta ja siinä nettoperiaatetta.**

Tuloslaskelmaosa

Tuloslaskelmaosassa budjetoidaan valtuustoon nähden sitovat tulosvaikutteiset tuloarviot ja määrärahat, joita ei ole budjetoitu tehtäväkohtaisissa käyttötalousosissa ja tulosbudjeteissa.

Tuloslaskelmaosan sitovia eriä ovat:

verotulot (kunnan tulovero, osuus yhteisöveron tuotosta, kiinteistövero)

valtionosuudet (huom. käyttötalousasia: sivistystoimen kotikuntakorvaustulot ja -menot ovat sivistystoimen budjetoitava omaan käyttötalouteen sen käyttötaloustulouksi taloushallinnon toimittamien raporttien perusteella.)

Rahoitusosa

Talousarvion rahoitusosassa esitetään toiminnan, investointien ja rahoituksen rahavirrat.

Toiminnan rahavirta osoittaa budjetoidun tulo-rahoituksen määrän, joka on varainhoitovuonna käytettävissä investointien rahoittamiseen, pääomasijoituksiin ja pääoman palautuksiin sekä maksuvalmiuden vahvistamiseen. Toiminnan rahavirtaan ei sisälly budjetoitavia tuloarvioita ja määrärahoja, vaan kaikki kyseiseen rahavirtaan sisältyvät erät ovat siirtoja tuloslaskelmaosasta tai niiden oikaisuja.

Investointien rahavirta muodostuu investointimenojen ja niihin saatujen rahoitusosuuksien ja pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulojen erotuksesta. Mainitut erät siirtyvät talousarvion investointiosasta, eikä niihin osoiteta rahoitusosassa määrärahaa tai tuloarviota. Erät tulee esittää rahoitusosassa bruttomääräisinä riippumatta siitä, miten ne on budjetoitu investointiosassa.

Rahoituksen rahavirtaan budjetoidaan antolainojen, lainakannan ja oman pääoman muutokset. Kaikki rahoituksen rahavirran erät ovat määrärahoja tai tuloarvioita, jotka tulee rahoitusosassa esittää valtuustoon nähden sitovina brutto- tai nettomääräisinä kokonaisuuksina.

Investointiosa

Investointiosassa esitetään investointeja koskevat tavoitteet, hankkeiden kustannusarviot, hankkeisiin saatavat rahoitusosuudet ja muut tulot, sekä niiden jaksottuminen tulevalle talousarviovuodelle 2026 sekä suunnitteluvuosille 2027–2028. Investointien aktivointiraja on 10 000 euroa.

Toimielimen talousarvioesitykseen tulee sisällyttää kaikki tulevalle suunnitelmakaudella tiedossa olevat hankkeet mahdollisimman realistisin kustannusarvioin. Lisäksi toimielinten tulee laittaa investointiesitykset tärkeysjärjestykseen ja perustella ne, jos parhaaksi näkee.

Investointiosan budjetointi

Investointimeno tulee budjetoida suoriteperusteisesti kyseiselle tilivuodelle, jona investoinnin kohteena oleva hyödyke tai valmistusastetta vastaava osa siitä arvioidaan otettavan vastaan.

Mikäli investointihankkeen toteutuminen kohdistuu kahdelle tai useammalle suunnitteluvuodelle, tulee toimielimen ilmoittaa talousarvioesityksessään investoinnin kokonaiskustannusarvio ja sen jaksotus suunnitteluvuosille.

Talousarvion investointiosaan budjetoidaan investointiin saatu rahoitusosuus, joka voi olla valtionosuutta tai muuta rahoitusosuutta (esim. hankerahaa). Rahoitusosuus budjetoidaan tuloksi sille vuodelle, jonka aikana oikeus tuloon arvioidaan kunnalle syntyvän.

Investointiosaan budjetoidaan myös aktivoitujen pysyvien vastaavien hyödykkeiden myynnistä saatavat tulot.

Sitovuustaso

Budjetoitaessa tulee huomioida, että investointiosan sitovuustaso määräytyy **hankkeittain**. Valtuustoon nähden sitovana eränä huomioidaan yksittäisen investointihankkeen tulo- ja menoarviot nettoperiaatteen mukaisesti.

Toimialan talousarvioesityksen sisältö

Toimielimen talousarvioesityksen tulee muodostua seuraavista osista.

Toiminnan tarkoitus, toiminnalliset muutokset ja toiminnan painopistealueet vuosina 2026 - 2028

Perusteluissa selvitetään tarkemmin palvelutarpeisiin, tavoitteiden asettamiseen sekä niiden saavuttamiseen liittyviä haasteita ja epävarmuustekijöitä. Perusteluissa tehdään lisäksi selkoa toiminnan painopisteistä ja kehittämistarpeista sekä arvioidaan voimavarojen riittävyyttä muun muassa henkilöstöressurssien, toimitilojen ja muiden tuotantotekijöiden osalta ottaen huomioon myös toimialalle suoritettu riskianalyysi.

Valtuustoon nähden sitovat toiminnalliset tavoitteet

Valtuustoon nähden sitovat toiminnalliset tavoitteet (vähintään kolme tavoitetta/tehtäväalue) esitetään taulukkona; myös mittarit on otettava taloussuunnitelmaan toimialoittain, jotta ne tulevat tilinpäätöksessä arviointiin mukaan.

Talousarviossa voidaan lisäksi esittää informatiivisena tietona:

Tehtäväaluekohtaiset toiminnan laajuus/vaikuttavuustiedot
Muita toiminnan tuloksellisuutta kuvaavia tietoja tai tilastoja

Tehtäväaluekohtainen henkilöstösuunnitelma

Henkilöstösuunnitelman tulee sisältää esitys organisaatiossa tapahtuvista henkilöstömuutoksista suunnitelmakaudella (eläköitymiset, rekrytointitarpeet jne.). Henkilöstösuunnitelman yhteydessä tulee esittää listaus vakituisista ja määräaikaisista viroista/työsuhteista suunnitelmakaudelle, arvio tilapäisten sijaisjärjestelyjen tarpeesta ja sijaismäärärahojen budjetoinnin peruste.

Pohjat henkilöstösuunnitelman täyttämistä varten löytyvät henkilöstösuunnitelma 2026-2028 Teams-kanavasta.

Käyttötalouden tehtäväaluekohtaiset määrärahat ja tuloarviot

Toimielimen talousarvioesityksen tulee sisältää käyttötalouden tehtäväaluekohtaiset määrärahat ja tuloarviot suunnitelmakaudelle. Ulkoiset määrärahat esitetään sadan euron tarkkuudella (lukuun ottamatta ohjelmasta laskennallisesti määräytyviä henkilösivukuluja).

Toimialan investointiesitykset

Investointiesitykset laaditaan hankekohtaisena (sisältäen poistokustannuspaikan investointitaulukkoon).

Tytäryhteisöt

Tytäryhteisöjen tavoitteet tarkentuvat talousarvioprosessin edetessä. Vuoden 2026 talousarviotavoitteet ovat edelleen käyttökelpoisia tavoitteena kaudelle 2026-2028 valmistelun tässä vaiheessa. Aikataulu ja sisältö talousarvion valmisteluun konserniohjeen mukaisesti.

Riskienhallinta

Talousarvion laadinnan yhteydessä toimialat ja tytäryhteisöt tunnistavat ja arvioivat suunnitteilla olevan taloussuunnittelukauden tavoitteisiin kohdistuvia riskejä. Riskit käsitellään dokumentoidusti toimielimien päättämällä tavoilla. Merkittävimmät riskit esitetään osana talousarviota ja niihin varautuminen (riskienhallintatoimenpiteet) kuvataan talousarviossa.

LASKENTAOHJEET JA SÄÄNNÖT**Toimialojen käyttötalous**

Talouden tasapaino edellyttää budjettikuria kunnan käyttötaloudessa sekä investointitason säilyttämisen maltillisena. Toimielinten tulee tarkastella toimintoja ja rakenteita kriittisesti. Toimialoilta edellytetään rakenteellisten kuluja säästävien ja tuloja lisäävien toimintojen selvittämistä.

Henkilöstökulut ja henkilösivukulut

Talousarviopohjaan siirretään palkkaeurot talousraamin/talousarvion henkilöstösuunnitelman mukaisena.

Taloussuunnitteluvuosien henkilösivukulut yms. maksut sekä eläkemenoperusteiset maksut saattavat tarkentua syksyn aikana ja taloushallinto vie tiedot keskitetysti taloussuunnitteluohjelmaan.

Verotulot ja valtionosuudet

- Verotulot ja valtionosuudet (verorahoitus) muodostavat Taipalsaaren kunnan tuloista suurimman osan, joten näiden tulojen kehitys luo perustan talousarviolle. Vuoden 2026 talousarvion laadintaohjeen valmisteluvaiheessa verotulojen kehityksessä on hyödynnetty Kuntaliiton elokuussa 2025 päivitettyä veroennustekehikkoa.

Ennustetaulukko alla

Taipalsaari

S 1 000 €

0

Yhteenveto						
TILIVUOSI	2023	2024	2025**	2026**	2027**	2028**
Verolaji						
Kunnallisvero	9 155	9 174	9 049	9 515	9 794	10 158
Muutos %	-50,5	0,2	-1,4	5,1	2,9	3,7
Yhteisövero	558	590	611	657	695	730
Muutos %	-45,6	5,8	3,4	7,6	5,9	4,9
Kiinteistövero	2 151	2 171	2 165	2 168	2 168	2 168
Muutos %	-2,0	0,9	-0,3	0,1	0,0	0,0
VEROTULOKSI KIRJATTAVA	11 864	11 935	11 824	12 340	12 657	13 056
Muutos %	-45,4	0,6	-0,9	4,4	2,6	3,2

Taulukoiden luvut on esitetty käyvin hinnoin, eli inflaation vaikutusta ei ole eliminoitu

Kuluttajahintaindeksi, 2000=100	138,4	140,0	140,6	142,2	144,2	146,2
Kuluttajahintaindeksin muutos	6,2	1,6	0,6	1,6	2,0	2,0
Peruspalvelujen hintaindeksi	144,8	148,0	151,1	154,9	158,6	161,3
Peruspalv. hintaindeksin muutos	4,5	3,2	3,1	3,8	3,7	2,7

Rahoitustuotot ja -kulut

Rahoitustuottoja kunnalle odotetaan kertyvän lähinnä korkotuottoina sijoituksista ja talletuksista sekä maksuliikennetileiltä ja sijoituksista saaduista korkotuotoista. Rahoituskulut muodostuvat pääosin lainojen korkokuluista.

- Mikäli talousarvioon tulee isoja investointeja, niihin joudutaan ottamaan talousarviolainaa. Korkovaikutus vuodelle 2026 riippuu investointien määrästä. Korkotason ennakoitaan hiukan laskevan vuonna 2026. Kutilan kanavan osalta lisärahoitustarve selkenee hankkeen edetessä.

Suunnittelukehys

Vuoden 2026 talousarvion valmistelussa huomioitavat asiat:

- Kuntastrategia
- Tehtäväaluekohtaiset tehtävät ja määrärahat siten, että ei voi tehdä joulukuussa budjetti-leikkauksia niin, että työt jätetään toisen tehtäväalueen hoidettaviksi ilman määrärahaa.
- Tiliryhmäkohtainen budjetointiraami:
 - 1) Henkilöstökulut max + 3,5 %
 - 2) Palvelujen ostot max + 2 %
 - 3) Aineet, tarvikkeet ja tavarat 1 %
- Talousarvoja laadittaessa toimialojen on otettava huomioon toiminnan tehostamismahdollisuudet ja niiden vaikutukset talouteen. Ylibudjetointia ei voi tehdä.
- Kustannusten nousua tulee seurata sopimuskohtaisesti ja tarvittaessa neuvotella sopimus-kumppaneiden kanssa. max. 2% 2026: indeksiperusteiset sopimukset muutoksen mukaisesti ja muutoin +2,0 %, 2027: +2,0 % ja 2028: +2,0 % suuruusluokkaa tehtäväalueen summanetoksi.
- Asianmukainen henkilöstösuunnittelu. Sivistystoimen opetustoimen henkilöstön tuntikehys toukokuun 2026 loppuun on käytännössä päätetty pääosin jo aiemmin alkaneen luku-vuoden 2025-2026 alussa.
- Investointitason pitäminen maltillisena netto 1 milj. euron taso /2026 lähtökohtana. Osa investoinneista on siirtyviä eriä käynnistyneistä investoinneista. Kutilan kanavan investointi tarkastellaan edellä olevan lisäksi kokonaisinvestointimäärään.

AIKATAULU

Kunnanhallitus antaa talousarvion laadintaohjeet toimialoille 15.9.2025.

- Hallintokunnille valmistellaan talousarvion laskentaohjelmiston syöttöpohjat Accuna-ohjelmistoon. Pohjat ja investointipohja (excel) on käytettävissä viimeistään 16.9.2025 alkaen talousarvion valmistelemiseksi. Taloushallinto ilmoittaa budjetoijille, kun syöttölupa on voimassa pohjiin datalle.
- Palkkataulukko euroineen toimitetaan toimialoittain palkanmaksupäivältä 10.9.2025 toimialajohtajille viimeistään 15.9.2025 vakituisten osalta ja määräaikaisten palkanmaksupäivän 30.9.2025 osalta viimeistään 3.10.2025.
- Henkilöstösuunnitelma 2026 – 2028/excel (htv:t, henkilöiden nimet riveille ja palkkojen kustannuspaikat&jaot syötettävä excel) toimialojen tehtävänä olla valmis jorylle 24.9.2025.
- Talousarvioehdotusten 1. version tulee olla tallennettu taloussuunnitteluohjelmaan 3.10.2025. Johtoryhmä käsittelee 6.10.2025 ja TS 2027 avataan 8.10.2025.
- **Lautakuntakäsittelyt:** viimeistään kokouksessaan Tekla 16.10.2025 ja Sivla viimeistään kokouksessaan 15.10.2025
- **Kunnanhallitus** käsittelee 3.11.2025 hallintokuntien esitykset / 17.11.2025 kunta yhteensä
- **Kunnanvaltuusto** käsittelee/hyväksyy talousarvion 15.12.2025

Kiinteistöverolain (654/1992) 11 b § (1266/2001) mukaan kunnanvaltuusto määrää kunnan kiinteistöveroprosenttien suuruuden laissa säädettyjen vaihteluvälien rajoissa ja sadasosan tarkkuudella vuosittain etukäteen samalla kun se vahvistaa varainhoitovuoden tuloveroprosentin. Kunnan tulee ilmoittaa kiinteistöveroprosentit Verohallinnolle viimeistään verovuotta edeltävän vuoden marraskuun 17. päivänä.

Kunnanhallitus antaa 3.11.2025 kokouksessaan esityksen kunnanvaltuustolle. Valtuusto päättää asiasta 10.11.2025 kokouksessaan.